

Társadalmi kohézió és jóllét Európában

Bevezetés

A társadalmi kohézió az összetartozás, az ellenálló képesség és a közjó felé törekvés érzését jelenti. Bizonyíték van arra, hogy az összetartó társadalomban való élet pozitív hatást gyakorol a szubjektív jóllétre, hozzájárulva ezzel a polgárok életének javításához. Az országok és egyének jóllétét egyre inkább társadalmi értéként ismerik el, és viszonyítási pontként alkalmazzák az emberi fejlődés értékeléséhez.

Ennek fényében ez a jelentés öt kutatási kérdést használ fel annak kiértékelésére, hogy a társadalmi kohézió milyen szinten van jelenleg az EU-ban, az idő folyamán hogyan változik, melyek a kockázati csoportok és a fő mozgatórugók, valamint hogyan viszonyul a szubjektív jóllét megéléséhez.

Az Európa Tanács által kínált, társadalmi kohéziót leíró fogalomnak megfelelően, a jelentés a társadalmi kohézió alábbi öt aspektusával foglalkozik:

- az érzékelt társadalmi kirekesztettség;
- az érzékelt gazdasági és etnokulturális társadalmi feszültségek;
- az interperszonális bizalom;
- a társadalom életében való részvétel (polgári szerepvállalás és politikai tevékenységek);
- a közösségi szellem (kötődés a helyi lakosokhoz és a személyes kapcsolatteremtés gyakorisága).

A jelentésben elemzett társadalmi kohézió potenciális társadalmi mozgatórugói relevánsak azokban a kérdésekben, amelyekkel a szociális jogok európai pillére foglalkozik. A szubjektív jóllét, a társadalmi kohézió várható pozitív kimenetele a pozitív és negatív érzelmek, az életértékelés és a pszichológiai működés szempontjából értékelhető.

Szakpolitikai háttér

Az utóbbi években széles körben elterjedtek a társadalmi kohézióval kapcsolatos aggodalmak az Unióban, különösen a 2009-es euróövezeti válság óta. A téma az elmúlt években egyre hangsúlyosabb lett az úgynevezett menekültügyi válsággal, valamint a bevándorlásellenes attitűdök fokozódásával és a populista pártok nyilvánvaló növekedésével.

Ez a jelentés az Eurofound életminőségről szóló európai felmérésének (EQLS) három legutóbbi fordulójára támaszkodik, amelyeket 2007-ben, 2011-ben és 2016-ban bonyolítottak le. A felmérések így az európai polgárok attitűdjét és magatartását vizsgálták röviddel a globális pénzügyi válság kialakulása előtt, az euróövezet válságának közepette és röviddel a menekültügyi válság csúcspontját követően.

A megállapítások alapos elemzése révén a jelentés az EU politikai döntéshozói számára számos kulcsfontosságú iránymutatást tartalmaz.

Fő megállapítások

A jelentés számos olyan információt tartalmaz, amelyek relevánsak az uniós döntéshozatal szempontjából. Először is, úgy tűnik, a társadalmi kohézió az EU egészét tekintve nincs veszélyeztetve. Az érzékelt társadalmi kirekesztettség uniós szinten általánosan alacsony, és az idő múlásával nem változott jelentősen. Mindazonáltal az országok között vannak különbségek. Az érzékelt társadalmi kirekesztettség viszonylag alacsony az északi országokban, a dél-keleti tagállamokban viszont magasabb. A mediterrán tagállamok nehezen lábaltak ki a gazdasági válságból, és még mindig nem tértek vissza a társadalmi kohézió válság előtti szintjére. Az érzékelt társadalmi feszültségek erőteljesek, mind gazdasági, mind etnokulturális szempontból. Az etnokulturális feszültségek egyre gyakoribbak azokban a gazdagabb nyugati tagállamokban, ahol a közelmúltban nagyobb bevándorlási szintet tapasztaltak. A gazdasági feszültségek általában a posztkommunista társadalmakban fokozottabbak. A gazdagok és a szegények közötti

feszültség 2011-ben tetőzött, míg a vezetők és a munkavállalók közötti feszültségek idővel csökkentek.

Az interperszonális bizalom szintje jelentős eltéréseket mutat az Unióban. Míg a skandináv országokban, Luxemburgban és Hollandiában ez az érték magas, Délkelet-Európában továbbra is kevésbé bíznak egymásban az emberek. Ami a társadalom életében való részvételt illeti, a politikai aktivitás és a polgári szerepvállalás aránya néhány északi és nyugati tagállamban négyszer magasabb, mint a délkelet-európai országokban. Az EU egészét tekintve azonban aggasztóan alacsonyak a részvételi arányok, és az idő múlásával nagyjából változatlanok maradtak. A közösségi szellem általában magas. A helyi területhez való kötődés érzése némileg erősebb a keleti tagállamokban, míg a barátokkal és a szomszédokkal való kapcsolattartás gyakorisága valamivel magasabb a déli országokban.

A társadalom társadalmi-gazdasági szempontból hátrányos helyzetű szegmensei a főbb kockázati csoportok a társadalmi kirekesztés, az alacsony bizalom, az alacsony társadalmi részvétel és az érzékelt gazdasági feszültségek szempontjából. Emellett látszólag az életkor is szerepet játszik a közösségi szellem kialakításában, mivel a fiatalabb állampolgároknak van a legkevesebb esetben kapcsolatuk a környékbeliekkel, míg a társadalmi kapcsolatok tekintetében ők kommunikálnak legtöbbit. Az életkor továbbá kritikus tényező a társadalom életében való részvétel szempontjából, mivel az idősebb korosztály viszonylag kevésbé aktív polgári és politikai szempontból. Az etnikulturális feszültségeket leginkább a krónikus betegségben szenvedők, a vidéki lakosok, az alkalmazottak és a magasan képzettek érzékelik. Ez feltételezhetően annak tudható be, hogy ők jobban tudatában vannak a szociális háló fenntarthatóságával kapcsolatos feszültségeknek és aggodalmaknak. Egy másik felmerülő aggály a középosztály lehetséges polarizációjához kapcsolódik: A társadalmi kohézió számos aspektusában, mint például az érzékelt társadalmi kirekesztettség, az emberekbe vetett bizalom, a társadalomban való részvétel, valamint az érzékelt gazdasági feszültségek terén az alsó-középosztály jobban hasonlít az alsó osztályhoz, míg a középosztály felső rétege a magas jövedelmű osztályhoz hasonlítható.

A társadalmi kohézió együtt jár a szubjektív jólléttel. A társadalmi kohézió szerves aspektusai – a társadalmi kirekesztettség alacsony szintje, az interperszonális bizalom magas szintje és a társadalom életében való részvétel magas szintje – pozitívabb érzelmeket, jobb életértékelést és jobb pszichológiai működést jelentenek.

A társadalmi kohézió mechanikai aspektusai – az érzékelt társadalmi feszültségek és a közösségi szellem –, úgy tűnik, nem kapcsolódnak a jólléthez. Az életértékelés és a pszichológiai működés szempontjából csak a gazdasági feszültségek érzékelése van kapcsolatban az átmeneti negatív érzelmekkel és a csökkent jólléttel. A közösségi szellem viszont nincs pozitív kapcsolatban a jólléttel. Sőt, ez a kapcsolat enyhén negatív, mert az életértékelés alacsonyabb azokban az országokban, ahol a helyiek egymáshoz nagyfokú kötődést mutatnak.

Szakpolitikai iránymutatások

Az eredmények azt mutatják, hogy az inkluzív gazdasági jólét és a digitalizáció hozzájárulhat a társadalmi kohézió fenntartásához. A felfelé irányuló gazdasági konvergencia mellett a befogadó és a nagyvonalú szociális háló, valamint a digitális készségek megszerzése erősíti a társadalmi kohézió azon szerves összetevőit, amelyek a polgárok pozitív szubjektív jóllétéhez kapcsolódnak.

A gazdasági feszültségek enyhíthetők azzal, ha megelőzzük a társadalmi létrán lefelé irányuló mobilitást és csökkentjük a fizetések közötti nagy különbségeket. Ugyanakkor a jövedelmi egyenlőtlenségnek meglepően korlátozott hatása van a társadalmi kohézió egyéb aspektusaira. Mindazonáltal annak ellenére, hogy számos tagállamban az etnikulturális feszültségek nagy mértékben fordulnak elő – látszólag a megnövekedett migrációs áramlások miatt –, nagyobb figyelmet kellene fordítani a gazdasági feszültségekre, legalábbis a jóllét szempontjából.

Összességében a szociális háló korlátozása potenciálisan negatívan befolyásolhatja a társadalmi kohéziót: a társadalmi kohéziót elősegíthetik az olyan politikák, amelyek kifejezetten a kockázati csoportok helyzetének javítására irányulnak. A megfelelő intézkedések közé tartozhat a munkanélküliség csökkentése, az átlagjövedelem növelése és a középosztály polarizációjának megakadályozása. Több polgárt kell ösztönözni arra, hogy legalább középfokú tanulmányait fejezze be. Figyelembe kell venni a krónikus betegséggel és fogyatékossgal élők szükségleteit, miközben az időseket arra lehetne ösztönözni, hogy nagyobb arányban vegyenek részt a polgári célú és politikai tevékenységekben.

Végezetül, a kohézió fenntartása és előmozdítása érdekében ki kell használni a bevándorlásnak a befogadó társadalmakra előnyös lehetőségeit, és több polgárnak kell lehetőséget biztosítani a digitális készségek elsajátítására.

További információ

A *Társadalmi kohézió és jóllét Európában* c. jelentés az alábbi címen érhető el: <https://eurofound.link/ef18035>

Kutatási vezető: Fóti Klára

information@eurofound.europa.eu